

60 ГОДИНИ СЛУЖБА ЗА ТРАНСФУЗИЈА НА КРВ, 60 ГОДИНИ ОРГАНИЗИРАНО КРВОДАРУВАЊЕ ВО ОПШТИНА ШТИП

Н. Камчев, Г. Камчева, Н. Величкова, М. Камчева

На 19 март 1953 година во приземјето на болничката зграда во Штип е отворена првата регионална Станица за трансфузија на крв. По налог на Владата на НРМ се испраќа Д-р Мико Карчовски од Скопје со задача да ја оформи службата за трансфузија на крв. Меѓу првите работници од Штип се споменуваат Д-р Ристо Јаневски и медицинските сестри Лујза Златковска и Ленче Читкушева. По стручното усовршување во Словенија доаѓа на работа и медицинската сестра-акушерка Невенка Јосифовска-Рунтева. Покасно започнуваат со работа и медицинските техничари Иван Малинов и Раде Божинов и болничарката Љубица Џумурова. Отпочнато е со редовно одредување крвна група на плочка и во епрувета и Rh фактор. Крв се зема само од платени дарители на крв.

Платените дарители претставуваат прва етапа во развојот на крводарителството во Република Македонија. Се до 1953 година дарителите на крв главно се платени. За подарената крв се добивале материјална и парична помош. Добивале т.нар. Р1 пакети и пари. Во општина Штип, покрај тоа од благајната на болницата добивале пари на име патни трошоци и по еден динар за милилитар дарувана крв. Платените крводарители дарувале крв на 30 дена, но се случувало понекогаш да даруваат и на 15 дена. Овие дарители обично биле невработени лица, со слаба материјална основа, или социјални случаи. Ваквиот начин на дарување крв во основа не нудел безбедна трансфузија на крв, поради што постоел голем ризик од трансмисија на одредени трансмисивни заболувања. Во нашата Република платеното крводарителство потполно се укинува во 1966 година, а во Штип поединечни случаи се практикувани се до 1973 година.

Првите доброволни дарители на крв се од редовите на вработените во болницата. Како прв доброволен крводарител во историјата на Станицата за трансфузија останува тогашниот управник на болницата Благој Иванов. Меѓу останатите крводарители од редот на вработените се споменуваат: Д-р Воислав Паљик, Миле Атанасов, Стојан Георгиев, Ристо Крмов, Марика Џамбазова и др

Организиран крводарителски акции и резерви на крв нема.

Повеќе од дваесет години работата во службата се одвива без лекар трансфузиолог, но под надзор на лекари од Скопје и интернисти од Штип. Работата се одвива во подрумски, несоодветни работни простории. Даруваната крв во најголем дел се користи за потребите на општата болница во Штип, а еден мал дел од неа е транспортирана и складирана во фрижидери за потребите на

струмичката и кочанската болница („Н.Македонија,, бр. 2592 од 20 март 1953 година).

Од 05.03.1953 година Црвениот крст на Република Македонија со своите општински организации на Црвен крст започнуваат со првите организирани крводарителски акции и дарување крв врз ново утврдените принципи на доброволност, бесплатност и анонимност.

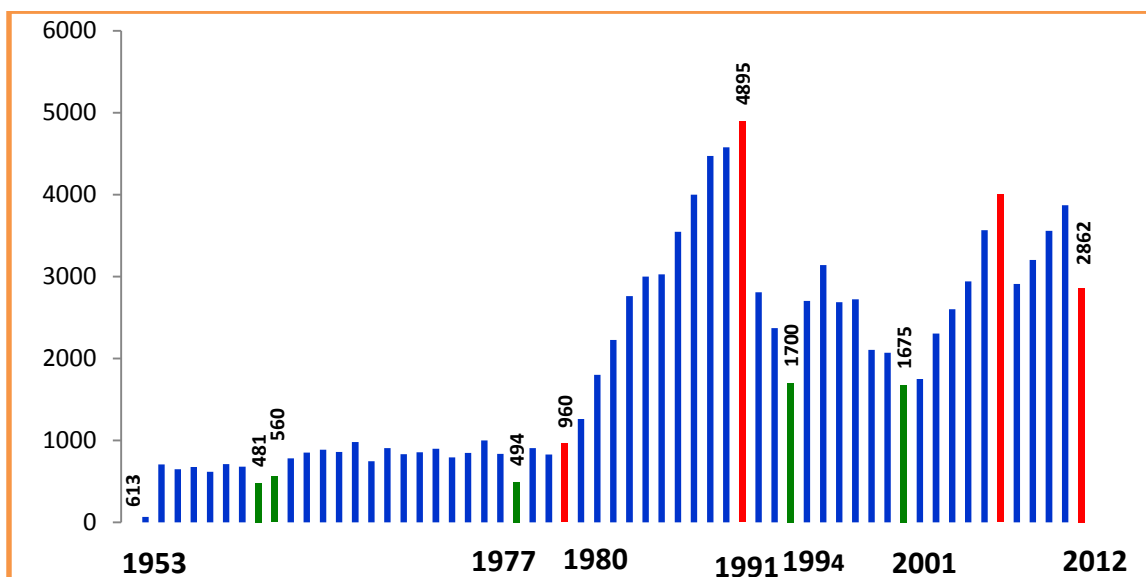
Општинската организација на Црвен крст во Штип, веднаш по отварањето на Станицата за трансфузија на крв (19 март 1953 год.) започнува со континуирана здравствено-воспитна и мотивирачка работа, подготовка на крводарителски акции, изготвување на информативно-пропаганден материјал, евиденција и изготвување на извештаи за работа и доделување признанија на крводарителите.

Крводарителството е една од носечките активности на службата за Трансфузиологија и на организацијата на Црвениот крст во наредниот период.

Периодот кој што следи се карактеризира со намалување на бројот на платени крводарители кои во периодот од 1961-1966 година обезбедуваа околу 4-9% од вкупно собраната крв. Карактеристично за овој период е и тоа што доаѓа до зголемување на бројот на фамилијарните крводарувања, и почетоците на засилено организирано и планско крводарување. Фамилијарните крводарители биле “најсигурен” извор на крв за болните и повредените.. Фамилијарното крводарување се применува и денес во Република Македонија и општина Штип.

Општинската организација на Црвениот крст посветуваше посебно внимание на крводарителите. Секогаш кога беше во можност организираше концерти, свечени седници и пригодни манифестации. На истакнати крводарители, поединци, организации, претпријатија кои имаа значителен придонес во крводарителството им доделуваше признанија. Посебно на 17 март, денот на крводарителството беше посветен исклучиво на најхуманите луѓе во општината-крводарителите.Тогаш, сите крводарители кои слават свој јубилеј во крводарувањето, било да е за 5, 10, 20, 50, 100 или повеќепати дарувано крв, добиваат соодветни признанија и стимулативни награди.

Во периодот од 1953-2012 година реализирани се вкупно 118.222 крвни единици.

Периодот 1953 до 2012 година е поделен во три подпериода и тоа:

1. Период од 1953-1980 година, до кога службата работи без лекари или со повремено присуство на лекари интернисти. Се карактеризира со мал број реализирани крводарувања.

Вториот период (1980-1991 година) се карактеризира со интензивен развој на крводарителството во општина Штип. Од 827 крводарувања во 1979 година до 4895 крводарувања во 1991 година.

Врз основа на широката поставеност на крводарителството и општата прифатеност од сите можни структури во општеството се постигнаа резултати достоини за почит.

Третиот период по осамостојувањето на Република Македонија се карактеризира со многу силни политички, економски, социјални и морални потреси кои што директно и индиректно доведоа до стагнирање, односно нагло опаѓање на бројот на остварените крводарувања и напуштање на општествената грижа за крводарителството и статусот на крводарителите. Причини има многу, но за нив во некоја друга прилика.

Поради настанатата ситуација Македонскиот црвен крст и Републичкиот завод за трансфузиологија на 12.11.1993 година во Штип, одржаа Прва тематска конференција за крводарителството во Република Македонија.

И покрај големиот број изнесени предлози и донесени заклучоци со кои се очекуваше стопирање на понатамошното опаѓање на бројот на реализираните крводарувања до тоа не дојде туку напротив, во наредната 1994 година се случи уште поголемо опаѓање на бројот на остварените крводарувања.

Министерството за здравство на Републиката набрзо ја согледа длабоката криза во која се наоѓаат медицинските установи и недостаток на потребната

количина на крв. Формира Совет за трансфузиолошка дејност при Министерството за здравство во Владата на Република Македонија,

Само за две години, несамо што беше запрено понатамошното опаѓање на бројот на остварените крводарувања, туку тие се зголемија во Републиката на 52.416, а во општината Штип на 3.139 крводарувања. Но, ваквата состојба трае кратко време затоа што во 1977 година доаѓа до нови кадровски промени во Министерството за здравство при Владата на Република Македонија по што беше укинат и Советот за унапредување и развој на крводарителството поради што започна нов бран на опаѓање бројот на реализираните крводарувања во Републиката и општината. Покрај тоа, социјалната, економската и моралната положба на граѓаните во Републиката од ден во ден се влошуваше и истата непосредно влијаеше во реализацијата на Програмата за крводарителството.

Во 1997 година и во општината започна ново намалување на бројот на остварените крводарувања. Се наруши односот на реализирани крводарувања на терен и во работната единица во корист на крводарувања во работната единица. Бројот на фамилијарните крводарувања висок.

Од први ноември 2000 година, согласно новиот закон за здравствено осигурување се укинати бенефициите на крводарителите кои имаат дарувано крв повеќе од 10 пати. Асоцијациите на крводарителите се заканија со бојкот на крводарителските акции до колку не им се вратат бенефициите. Бојкотот би можел да предизвика сериозен недостиг од крв и враќање на почетоците- воведување на платено крводарување.

По неколку неделна примена на рестриктивното упатство за укинување на правата на крводарителите кои произлегуваа од новиот закон за здравствено осигурување, и по се нагласениот бојкот од страна на крводарителите, од страна на актуелниот Министер за здравство беше привремено суспендирана примената на истото.

Периодот од 2007 до 2012 се карактеризира како мошне успешен. Обезбедени се доволни количини на крв за сите болни и повредени во општината Штип и во Република Македонија.